

L'agró blau, com tot el conjunt dels agrons, és una de les espècies que més han patit l'acció humana.

LA NATURA VALENCIANA EN SITUACIÓ CRÍTICA

Un patrimoni en perill

La natura del País Valencià és una de les més interessants de la Península Ibèrica. Recull un importantíssim grup d'espècies, moltes de les quals endèmiques i característiques. Això no obstant, la contínua degradació del seu hàbitat, ha conduït a una situació crítica un ampli conjunt d'animals i vegetals.

Martí Domínguez

L'any 1915, un dels més importants naturalistes valencians, Àntim Boscà, suposava la presència del llop a les muntanyes de la Serra de la Calderona. En aquells dies, la platja de Pinedo tenia l'aigua neta, l'Albufera de València no necessitava depuradors, i els rius de l'interior donaven refugi a nombroses llúdries. Una parella de foca mediterrània (*Monachus monachus*) encara vivia a la Marina, i sense problemes de salinització, perquè ni el Montgó ni els penya-segats de Benitatxell, havien conegut encara la macabra realitat de la gespa.

Es podia passejar tranquil·lament, sense sentir-se ferit per la visió de les deixalles, de la degradació del paisatge o de la barbaritat que mou els diners. L'amant de la natura, com el naturalista Moroder, encara podia permetre's el luxe de parlar de paradís

entomològic, malacològic, ornitològic..., perquè encara restaven algunes contrades valencianes en què la mà de l'home no havia trencat l'harmonia natural, i on la natura es manifestava amb una intensitat que sorprenia tot-hom.

Avui, el País Valencià ha perdut les aigües netes, els boscos verges, per convertir-se en un territori petjat, totalment antropotitzat. Les espècies més susceptibles a la contaminació han vist reduir la seua distribució, i algunes es troben acantonades en petits llocs de la nostra geografia, a un pas de l'extinció.

La destrucció de l'hàbitat

Quan al Saler començaren a realitzar-se les primeres obres, cap als anys setanta, l'Ajuntament de València volia convèncer els naturalistes que hi podrien conviure natura i urbanització. Dins dels obscurs caps dels ecoterroristes apareixia una zona turísti-

ca vora la mar, amb jardins i zones de recreació (hípica, golf, discoteques, etc.), que reportaria un bon grapat de diners. No calia sinó arrambar amb aquells vulgars pins, urbanitzar-ho, i plantar-hi exquisides xicrandes, cocoters tropicals i bellíssimes araucàries.

Aquesta concepció de la natura, que cada dia és més vigent, i el desig de la gent de tenir una segona residència, ha donat lloc a la proliferació d'urbanitzacions, ubicades quasi sempre en paratges de gran bellesa paisatgística, i alhora d'interès científic. Un dels casos més notables, ha estat la construcció del *holding* turístic als penya-segats de Benitatxell, regió de la Marina que alberga espècies de plantes característiques i endèmiques, com són la convolvulàcia *Convolvulus valentinus*, l'asteriàcia *Carduncellus dianius* i la fabàcia *Hippocrepis valentina*, totes teòricament protegides.

No obstant això, la realització d'aquesta urbanització deu haver afectat enormement aquestes sensibles espècies. Però a més, les aigües transparents d'aquestes costes recullen una importantíssima fauna i flora marina, i és —malgrat l'acció dels submarinistes i dels motors de gas-oil— un dels pocs llocs on encara és possible observar l'esplèndida varietat de formes i colors de la Mediterrània. En les zones menys visitades és pot trobar coral roig (*Corralium rubrum*), com també extensíssimes praderes de *Posidonia oceanica* que donen hostatge a milers d'invertebrats i a grans estols de peixos. D'altra banda, els penya-segats que les empreses de construcció destrueixen per construir-hi platges i ports esportius, són el lloc de cria d'un gran nombre d'aus marines en perill, com el corb marí gros (*Phalacrocorax carbo*) o la gavina corsa (*Larus andouinii*).

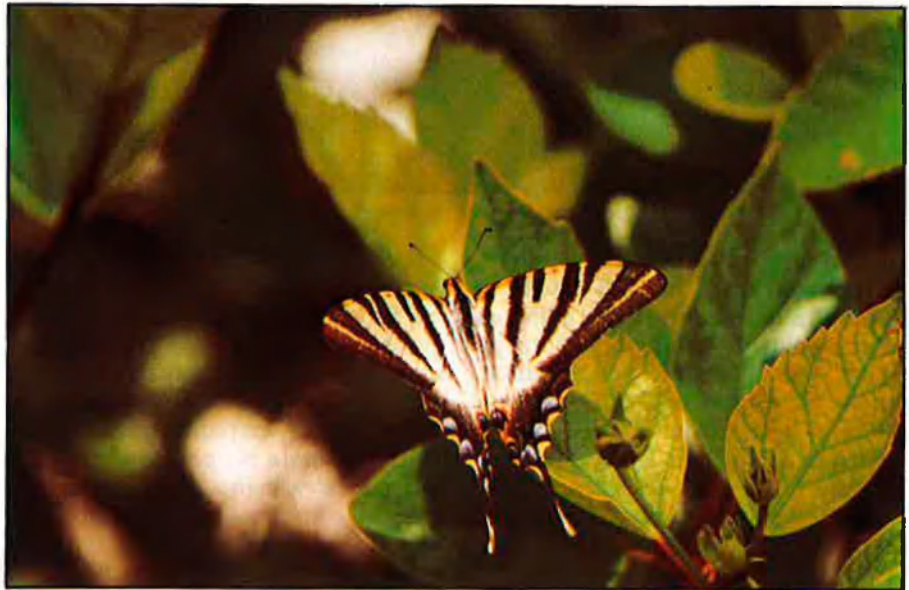
Però probablement és en les zones humides on es reuneix el major nombre d'espècies amenaçades. La causa fonamental ha estat la progressiva dessecació de les marjals, que ha reduït els llocs de cria de les espècies aquàtiques a punts molt concrets. Així, la ribera de Cabanes, l'Albufera de València, el Fondó d'Elx i les maresmes de Santa Pola, reben, any rere any, un gran nombre d'aus, com el fumarell (*Chilonidas hybrida*), l'oroval (*Ardeola ralloides*), el martinet (*Nycticorax nycticorax*), l'agró blau (*Ardea cinerea*), etc., protegides per la llei. Tot i amb això, la contínua deterioració del seu hàbitat (com és el cas de l'Albufera de València, cada dia més bruta i fangosa), fa que constantment en minven les poblacions, sense que la política de protecció siga eficaç.

Les repoblacions

Un altre agent que ha posat en greu perill la nostra natura han estat les repoblacions amb espècies estranyes i inadequades. La introducció a les aigües valencianes del *black-bass* i de la gambúsia (espècies originàries d'Amèrica) ha perjudicat molt les fràgils poblacions del punjoret (*Gasterosteus aculeatus*), del fartet (*Aphanius iberus*) i del samaruc (*Valencia hispanica*); aquest últim, molt estimat pels aquaròfils, perquè a més de ser endèmic de l'Albufera, presenta un comportament molt particular. De la mateixa manera, les repoblacions de les zones fluvials i lacustres amb cranc americà, un cranc capaç de viure en ambients quasi desprovistos d'oxigen

El samaruc ('*Valencia hispanica*'), glòria dels aquaròfils valencians i endèmic de l'Albufera.

'*Iphiclide podalirius*'.

'*Hippocrepis valentina*', una planta endèmica de la Marina.

i al qual no sembla importar-li la ruina, ha eliminat quasi per complet el crac autòcton i ha arrambat amb les postes d'un important nombre d'espècies.

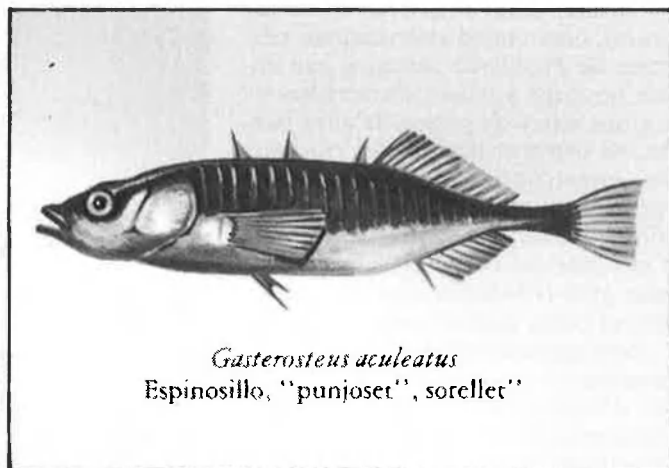
D'altra banda, la mala gestió en la política de repoblació forestal, ha produït la proliferació de boscos de pins blancs (*Pinus halepensis*), espècie piròfita que es beneficia del foc, encara que després d'un incendi resulta difícil creure-s'ho; sembla, però,

vilegiats de l'alt Túria. Les espècies conegudes com *animàlies* han patit també de l'afany exterminador de l'home, i algunes com el linx ibèric, no han pogut recuperar-se, mentre altres, com el gat salvatge, estan en franca regressió. Aquesta darrera espècie té també el desavantatge que s'hibrida fàcilment amb el gat domèstic, raó per la qual, cada dia resulta més difícil trobar un individu totalment pur.

drets de Penyalgosa i dels Ports de Morella. Alguna cosa de semblant passa amb un bonic molusc característic de la Mediterrània, la *Pinna nobilis*, un bivalv que pot atènyer els 80 cm. d'alçada, i que ha estat molt recol·lectada pels submarinistes, perquè l'interior és nacrat i força atractiu. La caragola *Triton nodifera* també ha patit un excés de captura, i s'ha convertit en una espècie molt poc freqüent, quan abans era normal

El Fondó d'Eix, com altres zones humides, recull un importantíssim conjunt d'espècies en perill.

Gasterosteus aculeatus
Espinillo, "punjaset", sorellet"

que les altes temperatures que es registren durant l'incendi faciliten l'obertura de les pinyes que alliberen totes les llavors en un sòl desprovist de vegetació, és a dir, sense competència. El resultat final és que els valencians hem perdut en els darrers anys més del 50% de la superfície arborada, i que amb els incendis s'ha destruït la cobertura vegetal que protegeix el sòl, amb les conegudes conseqüències d'erosió.

Entre les víctimes del foc hi ha en primer lloc el bosc mediterrani, compost per carrasques, coscolles, arboços, llentiscles, ginebres, suredes, etc., cada dia més difícil de trobar íntegrament. Només en queden alguns reduïts a Porta-Coeli i a la Serra d'Espadà. Però també hi moren un alt nombre d'animals que no aconseguen fugir del foc, com milers d'invertebrats o com la rara tortuga terrestre *Testudo graeca*, de la qual és freqüent trobar després de l'incendi la closca, com a trist testimoni de la seua presència.

La mort a mans de l'home

A voltes, una espècie desapareix per raó de la persecució directa per l'home. És el cas de la llúdria, que durant molt de temps ha estat capturada per vendre'n la pell i que actualment sols la trobem en alguns paratges pri-

De vegades, una espècie es veu sotmesa a una pressió cinegètica excessiva. És el cas de la tórtora, espècie migratòria, que es rebuda per on passa amb escopetes, i que any rere any, veu minvar la seua població. Podria arribar el cas que, en reduir-se tant la població, aquesta no poguera arribar a migrar i s'extingira, com va ocórrer amb el colom migratori (*Ectopistes migratorius*), que desaparegué a la fi del XIX a causa de la intensa caça. Em sembla significatiu el fet que la societat valenciana siga la que més ciutadans de l'estat espanyol posseeix vinculats a clubs de caça.

L'ús d'insecticides i els residus industrials abocats a les sèquies, continuen provocant la mort massiva de peixos, a la qual col·laboren de vegades els pescadors, com passa a l'Albufera, on quan capturen amb les xarxes espècies poc mengivols (tenques, principalment) les maten, per no haver de tornar-les a capturar, i tot seguit les tiren a l'aigua. El resultat és centenars de peixos morts, una olor fètida de descomposició i la contaminació de les aigües.

Però altres voltes són motius ben distints els que posen en perill la natura. El col·leccionisme persegueix dues belles papallones, la *Zerynthia ruminata* i el *Parnassius apollo*, la darrera de les quals només es troba en alguns in-

capturar-la, i és fins i tot utilitzada pels pescadors com a corn.

Protegir la natura

L'any 1979, vora una dotzena de paratges foren proposats com a Parc Natural, entre els quals hi havia zones d'un importantíssim valor ecològic, avui molt degradades, com la serra de la Calderona, la serra de Mariola, la serra de la Safor o la mola de Corts. Però els interessos econòmics d'una minoria (agricultors, ramaders i caçadors, principalment), impediren que aquestes zones foren designades Parc Natural. Es creen altres obscures denominacions, que avui encara subsisteixen, com el terme de pre-*parc*, d'espai no urbanitzable, d'espai natural protegit, etc., que sols solien amagar la simple realitat: la falta del valor necessari per a dur endavant el projecte original.

Fins a 1986, amb la declaració de l'Albufera com a Parc Natural, al País Valencià no hi va haver ni una zona seriosament protegida. No obstant això, avui l'Albufera, una de les darreres zones humides d'Europa, un paratge d'una gran bellesa, que permet sobreviure un immens conjunt d'espècies, encara rep diàriament l'agressió d'uns quants malentranyats i la indiferència de gran part dels valencians. □